

GENEL BİLGİ

Resmi Adı	Lübnan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Michel Suleiman (25 Mayıs 2008'den beri)
Başbakan	Temam Selam (14 Şubat 2014'ten beri)
Yüzölçümü	10.452 km ²
Nüfusu	4.131 milyon (2013 tahmini)
Okuma yazma oranı	% 87,4
Etnik Gruplar	% 95 Arap, % 4 Ermeni, % 1 Diğer
Din	% 59,7 Müslüman, % 39 Hıristiyan, % 1,3 Diğer
Konuşulan Diller	Arapça (resmi), Fransızca, İngilizce, Ermenice
Başlıca Şehirler	Beyrut (başkent), Trablussam, Sayda, Zahle, Sur, Nebatiye
Para Birimi	Lübnan Poundu (LBD)
Kur	1 ABD Doları = 1503,7 LBP (2013 tahmini)
Doğal Kaynaklar	Kireçtaşı, demir, tuz, işlenebilir topraklar

Kaynak: DTM, CIA The World Factbook

GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Makroekonomik Göstergeler

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
GSYİH (milyon dolar)	24.834	29.784	34.485	37.719	42.585	47.882
Reel Ekonomik Büyüme (%)	7.5	9.3	8.5	7.5	5.9	6.2
Enflasyon (ort.%)	5.7	10.0	1.2	3.9	4.4	2.8
İhracat (milyon dolar)	4.046	5.251	4.716	5.087	5.576	6.099
İthalat (milyon dolar)	11.926	16.261	15.895	18.079	19.135	19.742
Dış Borç Stoğu (milyon dolar)	31.713	30.611	31.892	34.167	35.295	35.894

Kaynak: Economist Intelligence Unit

(*) EIU tahmini rakamları

Lübnan ekonomisi göreceli olarak küçük, dışa açık ve büyük ölçüde hizmet sektörü odaklı bir karaktere sahiptir. Tarımın istihdamda önemli bir yere sahip olmasına rağmen tarımla ilgilenen firmaların büyük çoğunluğu küçük ölçekli olup ekonomik etkinlikleri az ve varlıklı çiftçilerin elinde bulunmaktadır. Bu sebepten toplam GSYİH'de tarımın yüzdesi ancak %5'i bulabilmektedir. İthalata dayalı olan ekonomide turizm gelirleri ve ülke dışında yaşayan çok sayıda Lübnanlı'nın sağladığı dış transferler önemli yer tutmaktadır. Üretim sektöründe çimento, hazır yiyecek ve son yıllarda mücevherat Lübnan'ın önde gelen ürünlerini oluşturmaktadır. Ülkedeki karışıklıklardan etkilenen ancak yine de önemli bir paya sahip olan turizmin ise daha çok Körfez – Arap ülkeleri vatandaşlarına hitap ettiği gözlemlenmektedir.

Ekonomisinin ithal ürünlere dayanması ve beraberinde oluşan dış borç stoğu kronik ödemeler dengesi bozukluğuna sebep olmuştur. 2011 yılı rakamlarına göre 35.2 milyar dolar olarak gerçekleşen dış borcun, 2012 yılında 35.8 milyar doları bulmuştur.

2000 yılından itibaren ülkede yabancı yatırımı teşvik amaçlı yabancılara gayrimenkul satışında serbestleşmeye gidilmiş, 2002 yılında ise Avrupa-Akdeniz Ortaklığı girişimi kapsamında, Avrupa Birliği (AB) ile serbest ticareti düzenleyen bir İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Başbakan Hariri ayrıca, ülkenin borç probleminin üstesinden gelebilmek adına, özellikle Fransa ile görüşmelerde bulunarak mali yardım almayı sağlamıştır. Paris I, Paris II ve son olarak Ocak 2007 tarihinde gerçekleşen Paris III konferansları ile yardım fonları ve borçların yeniden yapılandırılması sağlanmıştır.

Lübnan nüfusu, Beyrut ve Trablus gibi önemli şehirlerinde konumlanarak, Akdeniz sahil şeridi boyunca yoğunlaşmıştır. 2012 yılı rakamlarına göre kişi başına düşen milli gelirin 15.900 Amerikan Doları olduğu tahmin edilmektedir. Ancak ülke içerisindeki gelir farklılıklarının da geniş olduğu söylenebilir. Ülkede geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmekte olan siyasi istikrarsızlıklar ekonomiyi etkileyebilmekte ve reform sürecinin önüne geçebilmektedir.

1975-1991 yılları arasında devam eden iç savaş Lübnan'ın ekonomik sistemine ciddi zararlar vermiş, kişi başına düşen gelirin 1/3 oranında azalmasına, ülkenin altyapısında ise 25 milyar doların üzerinde zarar meydana gelmesine yol açmıştır. Savaş, ulusal üretim kapasitesinin yarıya inmesine neden olarak Lübnan'ın Ortadoğu'daki antrepo ve

bankacılık merkezi olma pozisyonunu ortadan kaldırmıştır. Lübnan, savaş yıllarında zarar gören fiziksel ve finansal sisteminin yenilenmesi için gerekli olan kaynağın büyük bir kısmını daha çok yerel bankalardan sağlama yoluna gitmiştir. Rafik Hariri (1992-2004, başbakan) hükümeti tarafından, artan ulusal borçlanmayı azaltmak üzere başlatılan tasarruf programı çerçevesinde kamu harcamalarının yönetilmesi, devlet gelirlerinin artırılması, kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesi alanında girişimler yapılmıştır. Hükümet, Kasım 2002 tarihinde Paris II Konferansı'nda, uluslararası bağışta bulunan ülkelerle bir araya gelerek büyük miktardaki iç borcunun yeniden yapılanmasını sağlamak amacıyla düşük faiz oranlarında bir destek arayışına girmiştir. Bağışta bulunan milletlerden edinilen önemli gelir 2003 yılında kamu maliyesinde denge tesis etmiş ancak GSYİH'nin %170'i oranlarında kalan borçlanmayı azaltma yönündeki etkisi düşük olmuştur. Hariri Hükümeti 2004 yılında vadesi gelen borçlarını karşılayabilmek için Euro tahvillerini ihraç etme yoluna gitmiş ancak Rafik Hariri suikastını izleyen ekonomik faaliyetlerdeki düşüşte bir miktar rahatlama görülse de henüz tamamen sona ermemiştir. 2005 yılında başbakan olan Fuat Siniora, özelleştirme ve etkili hükümet yönetimini kapsayan ekonomik reformlarla ilerlemeyi taahhüt etmiştir.

Pierre Gemayel suikastı sonrasında kurulan 14 Mart Hükümeti, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası müttefikler ve yatırımcılar için olumlu bir gelişme sağlamıştır. 2005 yazında gerçekleşen İsrail saldırılarının olumsuz etkilerinin yanında ülkenin politik liderlerinin hükümetten istifa etmesi de yurt dışı prestij kaybına neden olarak Lübnan'a zarar vermiştir.

12 Temmuz 2006 tarihinde İsrail'in Lübnan'a yönelik başlattığı ve ülkenin özellikle sivil altyapı ve stratejik tesislerini hedef alan yoğun hava saldırısı, Lübnan ekonomisini önemli ölçüde olumsuz etkilemiş olup zararın 3,6 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Lübnan İmar ve Kalkınma Konseyi (CDR) tarafından yapılan değerlendirmelere göre, bu zararın 1,2 milyar dolarlık kısmı altyapı ve 2,4 milyar dolarlık kısmı ise konut ve ticari yapılarda meydana gelen hasara karşılık gelmektedir. Lübnanlı ekonomistlerden Mazen Soueid tarafından yapılan ve 21 Ağustos 2006 tarihinde Lübnan basınında yer alan değerlendirmelere göre, fırsat maliyetleri de dahil edildiğinde, savaşın Lübnan ekonomisine toplam maliyeti 9,5 milyar dolar ile GSYİH'nin %40'ına ulaşmaktadır. Soueid'in değerlendirmelerinde yer alan başlıca maliyet unsurları, maddi hasarın yanı sıra, ekonomik büyümenin durmasından kaynaklanan kayıp (1,1 milyar dolar), vergi ve gümrük gelirleri kaybı (700 milyon dolar), ihracat kaybı (200 milyon dolar), turizm gelirleri kaybı (3 milyar dolar) ve yabancı sermaye girişlerinde kayıplar (2 milyar dolar) şeklinde sıralanmaktadır.

12 Temmuz savaşı sonucunda Lübnan'ın özellikle hizmet sektörlerine dayalı ekonomisi ciddi bir krize girmiştir. 2006 yılında gelirlerinde büyük bir artış beklenen turizm sektörü batma noktasına gelirken, bankacılık sektörü de krizden etkilenen sektörler arasında yer almıştır. İsrail'in her türlü ticaret yolunu kesmesi sonucunda ülkeye yönelik ticari faaliyetler durmuş ayrıca ticaret depolarının bombalanması da ciddi zararlara yol açmıştır. Yine kriz dolayısıyla inşaat faaliyetleri durmuş ayrıca bombardımanlar nedeniyle denize dökülen petrol ve diğer kimyasal maddeler yüzünden önemli çevresel zararlar ortaya çıkmıştır. 20 Mayıs 2007'de Fethulislam militanları ile Lübnan ordusu arasında patlak veren çatışmalar 1975-91 arasındaki iç savaştan sonra en ciddi mücadele olmuştur. Bu çatışmanın ardından Lübnan, çoğunluğu diplomalı genç 200.000 kişiyi göçle kaybetmiştir.

Hükümet 2006'da 3 milyar dolardan fazla olan mali açığı azaltmak amacıyla bir takım reformlar, özelleştirmeler yapmış, vergileri arttırmış ve harcamaları belli ölçüde rasyonelleştirmiştir. Reel büyüme 2011 yılında %5.9 iken, bu oran 2012 yılında %6.2 olarak gerçekleşmiştir.

2007 Ocak ayı başında Lübnan otoriteleri yabancı yatırımları ülkeye çekebilmek ve turizmi yeniden canlandırabilmek amacıyla bir dizi reformu gündeme getirmişlerdir. İnşaat sektörü dışında diğer sektörlerde talep cansızdır. İnşaat sektörüne yönelik talep ise savaş sonrasında altyapının yeniden yapılandırılması ve zarar gören konutların yenilenmesinden kaynaklanmıştır. IMF'nin raporuna göre Paris 3 reform programı ve telekom, enerji, sosyal sektörlerde yapılacak reformlar ekonominin yeniden düzelmesini sağlayacak etkenlerdendir.

2007 yılında siyasi alandaki çalkantılı hava, mevcut iş çevresi üzerinde büyük bir etki yaratmamasına rağmen zaten düşük olan yatırımcı güveninin sarsılmasına yol açmıştır. Mevcut gerilim, iş çevresi kurumları ve altyapısını zayıflatma tehdidi doğurmaktadır. Ülkedeki şiddet ve güvenli olmayan atmosfer, iş yaşamında girişimciliği kısıtlamaktadır.

Lübnan Poundu'nun dolara sabitlenmesi fiyat artışını kontrol altında tutmuş ve enflasyon Lübnan'a zarar vermeyen bir ekonomik sıkıntı olarak kalabilmiştir. IMF verilerine göre ABD dolarının değerini kaybetmesi 2007'de meydana gelen siyasi kargaşadan sonra enflasyonun aniden artmasını engelleyen bir güç olmuştur. Merkez bankasının politikaları ile Lübnan diasporasının yatırımlarının da ülkeye çekilmesi sağlanmıştır.

Küresel mali kriz sonrasında ise Lübnan'daki genel hava krizin etkilerinin Lübnan'a olumlu yansıdığı yönündedir. Krizin olumlu yansımalarının başlıca neden ve göstergeleri olarak ise;

- Bankacılık konusundaki 1999 yılında yapılan katı düzenlemelerin Lübnan bankalarını uluslararası risklerden koruması
- Ekonominin ithal mal ağırlıklı olması ve Lübnan lirasının değerinin dolar karşısında endekslenmiş olmasının artan enflasyon ve fiyat baskısını hafifletmesi.
- Resesyon beklentisiyle düşüşe geçen petrol fiyatlarının ekonomisi büyük ölçüde petrol ithalatına dayanan Lübnan'a nefes alma fırsatı vermesi.
- Lübnan bankalarının krize rağmen sağlam durmaları güvenli liman arayan ilave fonların Lübnan'a yönelmesini sağladı.

Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF), kriz sonrasında Lübnan ekonomisi ile ilgili olarak yayınladığı ilk raporunda, krizin Lübnan ekonomisi üzerinde doğrudan bir etki yaratmadığını bu nedenle ülkenin risk priminin diğer ülkelere göre daha az artış gösterdiğini ancak krizin turizm ve inşaat sektöründe önümüzdeki dönemlerde etkilerini göstereceğine değinmiştir.

SEKTÖRLER

Lübnan ekonomisi hizmet sektörüne dayalı bir yapı sergilemekte olup turizm, bankacılık, sigortacılık ve ticaret en büyük paya sahiptir. Hizmet sektörünün ekonomideki payı %75, tarımın %5 civarında iken, imalat sanayinin payı ise %19 dolayındadır.

➤ Tarım

Ülkenin tarım arazileri topraklarının %34'ünü oluşturmakla birlikte tarım sektörünün ekonomideki payı çok düşüktür. Ülkedeki en verimli topraklar kıyı bölgeleri ile Bekaa vadisinde yer almaktadır. Tarıma uygun alanların yaklaşık %35'i bu alanda bulunmaktadır, tüm ülke genelindeki toplam tarım üretiminin de %30'u bu bölgeden sağlanmaktadır. Hükümet tarımla ilgilenen nüfusu arttırmak için bazı tarım ürünlerinin üretilmesine teşvik amaçlı sübvansiyonlar vermektedir. Lübnan, bol su kaynakları, verimli toprakları ve güneş ışığından bolca faydalanarak bölgedeki en verimli tarım üreticisi olabilme kapasitesine sahip olmasına rağmen, etkin olmayan üretim teknikleri, sulama kanallarının yetersizliği ve çiftçilerin eğitimsizliği yüzünden bu imkanlarını etkin bir şekilde kullanamamaktadır. Çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilebildiği ülkede narenciye, üzüm, domates, sebze, tütün, zeytin ve patates başlıca tarım ürünleridir. Kıyı bölgelerde ise özellikle meyveler, muz, kavun ve elma üretilmektedir.

Ülkede tarım sektörü toplam GSYİH'nın %5'ini oluşturmaktadır. Üretilen ürünlerin büyük çoğunluğu iç pazarda tüketilirken bir kısmı da başta Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan olmak üzere diğer ülkelere ihraç edilmektedir.

Ülkenin en başarılı tarım sektörlerinin başında, yerel üzüm bağlarından elde edilen şarap üretimi gelmektedir. Lübnan şaraplarının mazisi antik çağlara kadar uzanmaktadır (İncil'e göre ülkenin güneyindeki Qana bölgesinde sular şaraba dönüşmüş, Fenikeliler bu şarabı Roma'ya ve Yunan kentlerine satmışlardır). Ülkede modern şarapçılık ise 1950'li yıllarda başlamış, iç savaşın son bulmasından sonra ise üzüm bağlarının sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Ülkenin en iyi şarapları arasında Cinsault, Syrah ve Sauvignon şarapları yer almaktadır.

Hükümet bütçesinin %1'inden daha azı Tarım Bakanlığı'na ayrılmıştır. Savaş nedeniyle Lübnan'daki tarım, balıkçılık ve ormancılık sektörlerinin uğradığı hasarın 280 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir. Ancak hükümet, çiftçilerin zararlarını hafifletmek için herhangi bir yardımda bulunmamıştır. Bunda, Arap Birliği Sosyal ve Ekonomik Konseyi'nin uygulamaya koyduğu son gümrük vergilerinin rolü büyüktür. AB ve diğer ülkelerin üretim için sübvansiyon alması ve fiyatlarını daha aşağıya çekmeleriyle Lübnanlı üreticiler için tarım ürünü ihraç etmek daha dezavantajlı bir hal almıştır.

➤ İmalat Sanayi

Lübnan'da GSYİH içindeki payı %19 dolaylarında olan ve yaklaşık 114 bin kişiye istihdam sağlayan imalat sanayii, esas olarak çimento, mobilya, kağıt ürünleri, baskı ve paketleme, deterjanlar, gübre, ilaç, mücevherat, hazır-giyim ve gıda ürünlerine dayanmaktadır. İmalat sanayii de 2006 Temmuz ayında yaşanan savaştan olumsuz etkilenmiş olup en fazla zarar gören sektörler arasında gıda, mobilya ve inşaat sektörleri yer almıştır. İmalat sanayiindeki toplam hasarın yaklaşık 220 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir.

Lübnan Sanayi Bakanlığı tarafından hazırlanan plana göre, 1.000 adet küçük ve orta ölçekli tesisin modernizasyonu ile 10 yıl içinde imalat sanayiinin GSYİH içindeki payının %30'lara çıkarılması ve 60.000 yeni istihdam yaratılması hedeflenmektedir.

➤ Turizm

Akdeniz çevresinde yer alan bütün ülkeler gibi Lübnan için de turizm sektörü çok önemli bir gelir kaynağıdır. Ne yazık ki hükümetin yapıcı bir stratejiden yoksun olması yüzünden Lübnan, komşularına nazaran çok daha sınırlı sayıda turiste ev sahipliği yapmıştır. Beyrut dışındaki şehirlerdeki kültürel ve mimari zenginlikler iyi tanıtılmamaktadır. Bu sektörün gelişmesi günümüzde özellikle İç Savaş sonrasında sektörde yaşanan hızlı yapılanmanın etkisiyle ülkeye gelen çok sayıda uluslararası yatırımcı sayesinde olmaktadır. Ayrıca önemli bir turizm kaynağı olan *Casino du Liban* 2006 yılında yeniden açılmıştır.

Dünya Turizm Örgütü'nün verilerine göre bu sektörün GSYH içindeki payı %10 ile 12 dolayında olup 300.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Özellikle 11 Eylül olaylarının ardından Arap turistler, Avrupa ve ABD yerine Lübnan'a yönelmiştir. Avrupa'dan gelen turistlerin arasında Fransa, %7'lik oranla ilk sırada yer almaktadır.

Lübnan, Baalbeck, Tripoli, Tyr, Byblos ve Saida şehirlerindeki tarihi merkezlerin restorasyonu için Dünya Bankası'ndan 63 milyon dolarlık kredi almıştır.

Lübnan'ın 2012 yılında (GDP'ye katkısı) turizmden elde ettiği gelir 4.1 milyar dolardır. Bu miktar GDP'nin %9.3 oranına karşılık gelmektedir.

➤ Bankacılık

Bankacılık, Lübnan'ın en önemli sektörlerinden biri olmuş, birden fazla dili konuşabilen eğitilmiş nüfus da bu gelişimde etkili olmuştur. İç savaşın yaşandığı 1975-1990 yılları sonrasında Lübnan bölgenin finans merkezi olma konumunu Körfez ülkelerine kaptırmıştır. Sonrasında kendine yeni niş piyasalar yaratan sektör, Suriyeli yatırımcılar için bir offshore merkezi haline gelmiştir. Diğer ülkelere yerleşen Lübnan vatandaşlarının Körfez ülkeleri ve Sahra-altı Afrikası ile ticari ilişkileri aracılığıyla bazı finans kurumları da dünyaya yayılmıştır.

1996 yılı itibarıyla uluslararası sermaye piyasalarında faaliyet göstermeye başlayan Lübnan bankaları, uluslararası piyasalardan borçlanmaya başlamıştır. Son 3 yılda Lübnan bankalarının sermayeleri önemli miktarda artmıştır. Ancak devletin sermaye yeterlilik oranını artırması bankaları birleşmeye zorlamıştır.

Bankacılık sektöründe özellikle Fransız olmak üzere yabancı girişimlerin ağırlığı görülmektedir. Banque Du Liban verilerine göre Lübnan'da faaliyet gösteren bankaların sayısı 68'dir.

➤ Enerji

Sınırlı miktardaki hidroelektrik üretimi dışında Lübnan, enerji ihtiyacının tümünü ithal petrolden elde edilen elektrikle karşılamaktadır. Lübnan'da enerji sektörü devletin tekelinde olup, Enerji Bakanlığı'na bağlı Elektrik İdaresi (EDL) tarafından düzenlenmektedir. Klima kullanımının arttığı yaz aylarında kısa elektrik kesintileri uygulanmaktadır. EDL'de etkin yönetim ilkelerinin uygulanamaması, elektrik faturalarının tahsil edilememesi ve kaçak elektrik kullanımı gibi faktörler finansal kayıplara yol açmaktadır.

Lübnan'da elektrik üretimi, 900 MW kurulu kapasiteli 2 termal istasyonu ile Baalbek ve Sur'da yer alan ve her biri 35 MW kurulu kapasiteli 2 gaz türbün istasyonu, 10 MW kapasiteli 1 hidroelektrik istasyonu, her biri 435 MW kapasiteli 2 yeni kombine enerji üretim tesisinde gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Lübnan, 1.000 km uzunluğunda bir iletim şebekesine sahip olup halihazırda 360 km'lik bir iletim hattı yapım aşamasındadır.

Lübnan'ın hidrokarbür kaynaklarından ve işleyen bir rafineriden yoksun olması elektrik maliyetinin çok yüksek olmasına neden olmaktadır.

➤ Ulaşım ve Telekomünikasyon

Lübnan'da 7 adet havaalanı bulunmaktadır. Bunlardan 5 tanesinde uçak pisti bulunmakta olup uzunlukları 3.047 m ile 914 m arasında değişmektedir. Lübnan'ın Beyrut'un güneyindeki tek uluslararası havalimanı, 1990'lı yıllarda yeniden inşa edilmiş olup tesisinin son kanadı 2002 yılının ortasında açılmış ve böylece havalimanının kapasitesi yılda 6 milyon yolcuya yükselmiştir. Başbakan Hariri suikastı ve 2006 yılındaki İsrail baskınları sonrasında 2006 yılı itibariyle havaalanında hizmet verilen yolcu sayısı 3,53 milyona düşmüştür. Şu an itibariyle hizmet verebilen tek havalimanı Beyrut'un güneyindeki Beyrut havalimanıdır.

6970 km'lik karayolu ağına sahip ülkede 6198 km'lik kısım asfalttır. Ülkede toplam 401 km uzunluğundaki demir yolu sistemi, 1980'ler ve 2006'daki savaşlar sonrasında kullanılmaz hale gelmiştir. Şu an için ülkede mevcut demir yolu ulaşımı yoktur. Lübnan'ın altyapı çalışmaları İsrail'in askeri saldırılarından da son derece etkilenmiş olup, 2006'nın ortalarında gerçekleşen hava saldırıları sonrasında 91 köprü, 58 tane telefon santrali, 5 elektrik santrali, 5 havaalanı pisti su depoları yüzbinlerce mil uzunluğunda fiberoptik kablolar büyük zarar görmüş, bu nedenle son yıllarda altyapının gelişmesi için yapılacak tüm harcamalar olağan hasarları onarmak için kullanılmıştır.

Lübnan'a giren ve Lübnan'dan çıkan yüklerin %70'inden fazlası Beyrut limanından geçmektedir. Tripoli, Sidon ve Tire diğer büyük limanlardır. Beyrut'u kullanan gemilerin sayısı iç savaştan sonra hemen artış göstererek 1996 yılında 3.200'ün üzerine çıkmış, ancak ekonomik büyümenin yavaşlamasıyla birlikte bu sayı 2000'lere gerilemiştir.

Lübnan'daki sabit telefon hattı aboneliği 900.000, mobil telefon kullanıcı sayısı ise 3.35 milyondur. Savaş sırasında zarar gören telekomünikasyon sistemi yenilenmiştir. Ülkede mevcut iki cep telefonu ağı iyi bir hizmet veriyor olmakla birlikte, lisanslar 2004 yılında yeniden devlet mülkiyetine geçmiştir. Deutsche Telekom ve Kuwait Mobile Telecommunications Company'nin önderliğindeki yabancı bir konsorsiyum söz konusu lisansları hükümet adına yönetme hakkını dört yılına üstlenmiştir.

Bölgedeki en yaygın internet ağına sahip olan Lübnan'da, teknolojiye ve iletişim araçlarının kullanımına büyük ilgi olmasına rağmen sabit hatların uluslararası kullanımı çok yüksek maliyetlere sahiptir. 2012 yılı itibariyle 1 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır.

2005 yılında telekom özelleştirmeleri yeniden gündeme gelmiştir. Bu özelleştirmeler, 2006 yılı sonlarında savaş sonrası yeniden yapılanma yardımları karşılığında uluslararası donörlere sunulan ekonomik reform paketinin bir parçasını oluşturmuştur.

➤ Dış Yardımlar

2006 yılında, İsrail ile yapılan savaş sonrası Alman hükümeti Lübnan'a toplam 135 milyon dolar bağışladığını açıklamıştır.

2007 Ocak ayında yapılan Paris 3 Donörler Konferansı çerçevesinde ise Lübnan'a verilecek 1,3 milyar dolar kredi miktarında uzlaşmıştır. Bu çerçevede krediler özel bankalar aracılığı ile transfer edilecektir. Bu konferansla birlikte yapılan toplam yardım, 7,6 milyar dolar olmuştur.

IMF ise 2007 Nisan ayında Lübnan'ın borçlarını azaltmak ve Paris 3 Konferansı donörlerini yardım için teşvik etmek amacıyla 77 milyon dolar borç vermiştir.

Arap Ticaret Finansman Programı, 4 Lübnan Bankası'na yabancı ticaret anlaşmalarını finanse etmek üzere 57 milyon dolar kredi sağlamış olup söz konusu bankalar Fransabank, Credit Libanais, Bank Med ve Banque Libano Francaise'dir.

Türkiye de Lübnan'a ilk aşamada yaklaşık 20 milyon ABD Doları tutarında acil yardımda bulunmuş, Stokholm Konferansında yapılan yaklaşık 10 milyon ABD Dolarlık taahhüdümüz çerçevesinde Lübnan'da tüm teşrifatı ile birlikte 70 adet kalıcı prefabrik okul ile iki adet kalıcı prefabrik sağlık merkezinin yapılması üstlenilmiştir.

DIŞ TİCARET

Lübnan, 1998 yılından itibaren her yıl gümrük vergilerinin %10 indirilmesini öngören 14 Arap ülkesi arasındaki Arap GAFTA'sına (Arap Serbest Bölgesi) da taraf olup, Ocak 2005 itibariyle ilgili bütün gümrük vergi indirimleri uygulamasında başlamıştır.

Lübnan, 12 Haziran 2002 tarihinde, Avrupa-Akdeniz Ortaklığı girişimi kapsamında, Avrupa Birliği (AB) ile serbest ticareti düzenleyen bir İşbirliği Anlaşması imzalamıştır. Anlaşma, nihai amacı mal ticaretinde Akdeniz Serbest Ticaret Alanı oluşturmak olan aşamalı gümrük vergisi indirimlerini düzenlemektedir. Anlaşma çerçevesinde, Lübnan menşeli sanayi mallarının AB pazarına gümrüksüz girmesi imkanı getirilirken, AB menşeli malların, 2008 yılından başlayarak yapılacak gümrük vergisi indirimleri ile nihai olarak 2014 yılında Lübnan pazarına 0 gümrük vergisi ile girmeleri öngörülmektedir. Anlaşma 2006 Nisan ayında yürürlüğe girerken, Lübnan ayrıca AB ile Avrupa Komşuluk Politikası (European Neighbourhood Policy-ENP) çerçevesinde müzakerelere başlamıştır.

Diğer taraftan, Lübnan 1999 tarihinden bu yana Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ile katılım müzakereleri gerçekleştirmekte ve halen örgütte gözlemci statüsünde bulunmaktadır. Lübnan'ın 2008 yılında dış ticaret politikalarındaki öncelikli hedefi WTO üyeliği olmuştur. Lübnan Ekonomi ve Ticaret Bakanı Sami Haddad 2009 yılında da öncelikli hedeflerinin örgüte üyelik olduğunu belirtmiş, üyeliği sağlamadan Lübnan'ın toplam ihracatını dikkate değer oranlarda artırmanın mümkün gözükmediğini belirtmiştir.

Lübnan ekonomisi, 2007 yılında, İsrail ile yaşanan savaş ve ardından ortaya çıkan iç siyasal istikrarsızlığın etkisinde, belirsizliklerle dolu bir dönem yaşamıştır.

LÜBNAN'IN DIŞ TİCARETİ			
milyon dolar	2010	2011	2012*
İTHALAT	18.079	19.135	19.742
İHRACAT	5.087	5.576	6.099
DIŞ TİCARET DENGESİ	-12.992	-13.559	-13.643
DIŞ TİCARET HACMİ	23.166	24.711	25.841

Kaynak: EIU

() EIU tahmini rakamları*

İthalat-İhracat

Lübnan'ın 2012 yılı ihracatı 2011 yılına oranla %9,3 oranında artarak 6,1 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. İthalatta ise 2012 yılında bir önceki yıla oranla %3,1 oranında artış sağlanarak 19,7 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

Lübnan'ın ithalatındaki başlıca ürünler; petrol ve petrol ürünleri, taşıtlar, makine ve kazanlar, kıymetli taşlar ve metaller, ilaç, demir ve çelik, plastikler, kâğıt ve karton, et ve canlı hayvanlardır.

İthalatındaki başlıca ülkeler ise ABD (%11), Fransa (%10), Çin (%9), İtalya (%8), Almanya (%8), Ukrayna (% 4.55) ve Türkiye (% 4,47)'dir.

Lübnan'ın ihracatındaki başlıca ürünler; mücevherat, makine ve aksamı, kâğıt ve karton mamulleri, plastik ürünleri, organik olmayan kimyasallar, meyveler ve sebzelerdir.

İhracatındaki başlıca ülkeler ise; İsviçre (%22), Birleşik Arap Emirlikleri (%10), Irak (%8), Suudi Arabistan (%7) ve Türkiye (%3.4)'dir.

Lübnan'ın ihracat sektörü küçük olmakla birlikte, Lübnan önemli bir re-export sektörüne sahiptir. Ülke, uzun bir dönem boyunca makine başta olmak üzere Suriye, Irak ve Ürdün'e giden Avrupa malları için bir aktarma noktası olmuştur. Son yıllarda ihracatında artış görülen başka bir ürün olan mücevher alanında ülkenin en büyük partneri ise İsviçre'dir.

TÜRKİYE-LÜBNAN EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ

Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi
Ticaret, Sınai, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması	10.10.1991
Deniz Taşımacılığı Anlaşması	04.03.1994
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	19.12.1994
Tarım Alanında İşbirliği Protokolü	12.05.2004
ÇVÖ Anlaşması	12.05.2004
YKTK Anlaşması	12.05.2004
Teknolojik İşbirliği Protokolü	12.05.2004
KEK II. Dönem Toplantısı Protokolü	07.06.2006
Teknik Düzenleme, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi Alanlarında Teknik İşbirliği	21-22.04.2009
Kültür ve Turizm Alanında İşbirliği Programı	21-22.04.2009
KEK III. Dönem Toplantısı Protokolü	03.05.2009
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Vizelerin Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Anlaşma	11.01.2010
Türkiye ile Lübnan Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması	24.11.2010

ONAY SÜRECİ DEVAM EDEN ANLAŞMALAR

Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması	11 Ocak 2010 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı 21.04.2010 tarihinde TBMM'ne sevk edilmiş olup, tasarı Dışişleri Komisyonundadır.
Tarım Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı	11 Ocak 2010 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı Başbakanlık tarafından 15.05.2010 tarihinde TBMM'ne sevk edilmiş olup, tasarı ilgili Komisyonundadır.
Türkiye ile Lübnan Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması	Müzakereleri Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yürütülerek tamamlanan Türkiye ile Ürdün arasında bir Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması, Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün 1-3 Aralık 2009 tarihlerinde Amman'a gerçekleştirdiği çalışma ziyareti vesilesi ile 1 Aralık 2009 tarihinde Amman'da imzalanmıştır. Anlaşma'nın onaylandığına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı 10 Ocak 2011 tarih ve 27811 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Anılan Anlaşma 1 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

YDSIK KAPSAMINDA İMZALANMASINI ÖNERDİĞİMİZ METİNLER

Türkiye Cumhuriyeti Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı ile Lübnan Ekonomi ve Ticaret Bakanı Arasında Ekonomik ve Ticari İşbirliğini İlerletme Hususunda Ortak Bildiri

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Lübnan Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Arasında Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Hizmetleri Alanında Protokol

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Lübnan Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Arasında Serbest Bölgeler Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı

Kaynak:DTM

Karma Ekonomik Komisyon Toplantıları

İki ülke arasında 10 Ekim 1991 tarihinde İzmir’de imzalanan Ticaret, Sınai, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması çerçevesinde kurulan Türkiye – Lübnan Karma Ekonomik Komisyonunun II. Dönem Toplantısı, 5-7 Haziran 2006 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilmiş, KEK zaptı çerçevesinde, ticari ilişkilerin geliştirilmesi, ulaştırma alanında işbirliği ile sağlık, tarım, iletişim, KOBİ’ler, enerji, müteahhitlik, turizm ve eğitim konularında teknik işbirliği konuları ele alınmıştır. Karma Ekonomik Komisyon III. Dönem toplantısı 3 Mayıs 2009 tarihleri arasında Beyrut’ta gerçekleştirilmiştir.

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması ve Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması 2004 yılında imzalanmış olup 4 Ocak 2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması ise 12-13 Mayıs 2004 tarihlerinde imzalanmış olup 21 Ağustos 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Serbest Ticaret Anlaşması

Lübnan’ın Avrupa Birliği ile Ocak 2002’de “Euro-Med” Ortaklık Anlaşması’nı parafe etmesinin ardından, AB ile Gümrük Birliği kapsamındaki yükümlülüklerimiz de dikkate alınarak, Lübnan ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın Aralık 2010’da Lübnan’a gerçekleştirdiği ziyaret vesilesiyle imzalanmıştır.

Bununla birlikte “Teknik Düzenleme, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi” alanlarında teknik işbirliği kurulması kararlaştırılmış ve konuya ilişkin mutabakat zaptı 21-22 Nisan 2009 tarihlerinde Lübnan Cumhurbaşkanı Michel Suleiman’ın ülkemizi ziyaretlerinde imzalanmıştır. Anılan ziyaret sırasında aynı zamanda, Kültür ve Turizm alanında da bir işbirliği programı imzalanmıştır.

Ticari İlişkiler

Yıllar (1000 dolar)	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1996	182.814	27.467	155.347	210.281
1997	199.642	35.299	164.343	234.941
1998	155.206	29.021	126.185	184.227
1999	161.748	11.072	150.676	172.820
2000	129.266	22.173	107.093	151.439
2001	183.880	26.023	157.857	209.903
2002	183.420	41.920	141.500	225.340
2003	147.282	71.162	76.120	218.444
2004	234.400	147.355	87.045	381.755
2005	195.910	144.973	50.937	340.883
2006	239.663	124.655	115.008	364.318

2006	240.599	126.685	113.915	367.285
2007	393.217	116.014	277.256	509.231
2008	664.914	178.781	486.133	843.695
2009	686.574	107.897	578.677	794.471
2010	619.481	228.536	390.945	848.017
2011	718.536	282.744	435.792	1.001.280
2012	846.091	176.392	669.699	1.022.483
2013	819.157	187.740	631.417	1.006.897

Kaynak: TÜİK

2013 yılında Lübnan 'la olan ikili ticaretimizde ihracatımız %3 oranında azalma göstererek 819,1 milyon dolara gerilerken, ithalatımız %6 artışla 187,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında Lübnan'a yapılan ihracat 2011 yılına bakarak %17,7 oranında artarak 846,1 milyon dolara ulaşmıştır. Aynı yılda ithalatımız %37,6 oranında azalarak 176,3 milyon dolar olmuştur.

Lübnan'ın başlıca ihracat kalemleri; mineral yakıtlar, makine, örülmemiş giyim eşyası, motorlu kara taşıtları ve esasini hububat oluşturmaktadır. Başlıca ithalat kalemlerini ise; demir çelik, organik ve inorganik kimyasallar, ham post deri ve köseleler ile yün kıl at kılı ve bunların iplik dokumaları oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Lübnan'a ihracatında ilk sırayı mineral yakıtlar alırken, bu ürün grubunu demir ve çelik, örülmemiş giyim eşyası, makine ve kazanlar, plastik ve mamulleri, elektrikli makine ve cihazlar ile tahıl ve süt mamulleri takip etmektedir. Türkiye'nin Lübnan'a ithalatını ise yarı iletken mesnetler, akıllı kartlar, fosforik asit ve polifosforik asitler, parçalanmış olan döküntü ve hurdalar ve kuzuların yünü alınmamış ham derileri oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Lübnan'a İhracatında Başlıca Ürün Grupları (dolar)

	2012 (dolar)	2013(dolar)
Demir ve çelik	269.484.838	141.357.254
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümenli maddeler; mineral mumlar	47.007.661	72.266.628
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	27.971.783	26.749.283
Demir veya çelikten eşya	28.880.674	31.777.908
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler; bunların aksam ve parçaları	43.905.563	43.447.983
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	13.952.639	13.812.741
Plastikler ve mamulleri	31.646.238	38.018.152
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları; pastacılık ürünleri	13.542.228	37.431.289
Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler	30.881.220	26.523.859

Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar	17.956.831	19.868.596
ÜLKE TOPLAM	846.091.172	819.157.918

Türkiye'nin Lübnan'dan İthalatında Başlıca Ürün Grupları (dolar)

	2012 (dolar)	2013 (dolar)
Demir ve çelik	141.635.084	156.967.951
Anorganik kimyasallar; kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	18.632.247	4.938.660
Ham postlar, deriler (kürkler hariç) ve köseleler	2.519.483	2.815.172
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	1.359.109	1.367.332
İnciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller; taklit mücevherci eşyası; metal paralar	3.618.744	6.479.802
Alüminyum ve alüminyumdan eşya	148.971	341.066
ÜLKE TOPLAM	176.392.680	187.740.195

Kaynak: T.C Ekonomi Bakanlığı

Müteahhitlik İlişkileri

Lübnan'ın yeniden yapılanması ve kalkınması amacıyla, Lübnan Kalkınma ve Yeniden İmar Konseyi (CDR) tarafından "Horizon 2000" adlı bir program hazırlanmıştır. Program, ülkenin ihtiyacı olan teknik altyapı yatırımlarının kısa vadede gerçekleştirilmesini, gereken rehabilitasyon faaliyetlerini, yönetimin yeniden yapılanmasını ve halk için gerekli sosyal altyapı çalışmalarını kapsamaktadır. Söz konusu Program'a Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Körfez Bankaları ve Arap Fonları gibi kuruluşlar tarafından finansman sağlanmaktadır. Özellikle yol, enerji, turizm, sulama ve konut alanlarında büyük projeler gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Lübnan'da açılan ihalelere www.cdr.gov.lb adresi aracılığı ile ulaşılabilmektedir.

Fiziki Altyapı Toplam Projeleri Yaklaşık Değeri 525 milyon dolar				
Önemli Projeler	Değer (bin dolar)	Finasman Kaynağı	Tahmini Başlangıç Tarihi	Tahmini Bitiş Tarihi

Tripoli Şehrinde Batı Ring Yolu	29	Avrupa Yatırım Bankası	May.09	Eki.11
Arab Otoyolu (Qalamoun-Deir Ammar Bölümü)	45	İslam Kalkınma Bankası	Ara.09	Ara.13
Mounjez-Aaboudieh Yolu 13 Km	14	Suudi Kalkınma Fonu	Haz.09	Ara.11
Camille Chamoun Cad.- Sayyad Yolu	33,7	Kuveyt Fonu (KFAED)	Nis.09	Eki.11
Hazmieh - Jamhour Yolu (rehabilitasyon)	37,3	Kuveyt Fonu (KFAED)	Nis.09	Eki.11
Galerie Semaan Enterseksiyonu	10	Dünya Bankası	Ara.09	Ara.10
Al Mcharafiyeh Köprüsü	7,95	Dünya Bankası	Eyl.09	Ara.11
Mkales Roundabout'u	15	İslam Kalkınma Bankası	Tem.09	Tem.11
Dekwane Roundabout'u	32	Dünya Bankası'na Arz	Eyl.09	Eyl.11
Jal El Dib Köprüsü	10,45	Dünya Bankası'na Arz	Eyl.09	Eyl.11
Baalechmey-Sofar Yolu	32	Kuveyt Fonu (KFAED)	May.09	Kas.11
Chtura-Rayak-Baalbeck Yolu	19	Kuveyt Fonu (KFAED)	Nis.09	Nis.11
Bechara El Khoury-Independence Yolu	10	Abu Dabi Fonu	Şub.10	Ağu.11
Sir Interchange	15	İslam Kalkınma Bankası	Eyl.09	Eyl.11
Sir ed Dannieh-Jbab el Homor Yolu	20	Arab Fonu (AFESD)	Ağu.09	Ağu.11
Beit Ayoub-Fneideg Yolu	9	Suudi Kalkınma Fonu	Nis.10	Nis.12
Bejdarfel - Daael Road	14	Suudi Kalkınma Fonu	Haz.09	Haz.10
Al Namliyah-Chtura -Taanayel Köprüsü	120	Suudi Kalkınma Fonu	Nis.09	Nis.12
Bqayleh-Sannine Yolu	15	Suudi Kalkınma Fonu	Eki.09	Eki.11
Jounieh Turist Limanı	Etüd aşamasında			
Sur Turist Limanı	Etüd aşamasında			

Sosyal Altyapı Toplam Projeler Yaklaşık Değeri 193 milyon dolar				
Önemli Projeler	Değer (bin dolar)	Finasman Kaynağı	Tahmini Başlangıç Tarihi	Tahmini Bitiş Tarihi
Lüb. Üniversite - Tripoli Kampusu	22	Suudi Fonu	Oca.09	Oca.11
Lüb. Üniversite - Müh.ve Sanat Fakültesi	35	İslam Kalkınma Bankası	Tem.09	
Sayda Milli Müzesi ve Techizatı	4,5	Kuveyt Fonu ve (KFAED)	Oca.11	Ara.13
Achrafieh Okulu (No. 13)	12	Kuveyt Fonu	Ara.09	Ara.12
Ghobeiry Okulu (2 adet)	4,974	Kuveyt Hibesi	Mar.09	Eyl.10
Haret Horeik Lisesi	5,65	Kuveyt Hibesi	Mar.09	Eyl.10
Sin El Fil Spor Stadyumu	4	Hazineden	Haz.10	Haz.11
Türkiye Truma ve Rehabilitasyon Hastanesi	20	Türkiye Hibesi	Eki.09	Eki.11
Sarafand Devlet Hastanesi ve ekipamanları	8	İslam Kalkınma Bankası	Kas.09	Kas.12
Sur Devlet Hastanesi ve Ekipmanları	10,5	İslam Kalkınma Bankası	Tem.10	Tem.13

Karatnina Hastanesi Rehabilitasyonu	7	İslam Kalkınma Bankası	Kas.09	Kas.12
--	---	------------------------	--------	--------

Verimli Sektörler Toplam Projeler Yaklaşık Değeri 300 milyon dolar				
Önemli Projeler	Değer (bin dolar)	Finasman Kaynağı	Tahmini Başlangıç Tarihi	Tahmini Bitiş Tarihi
Kuzey Lübnan'da Yerel Kalkınmayı Destekleme	25	Avrupa Birliği Hibesi	Eki.09	Eki.14
Litani Nehri - Güney Lübnan Konveyör Su Projesi	240	Avrupa Birliği Hibesi	Eyl.10	Eyl.14

Temel Hizmetler Toplam Projeler Yaklaşık Değeri 611 Milyon Dolar			
Önemli Projeler	Değer (bin dolar)	Finasman Kaynağı	Tahmini Başlangıç Tarihi
Akkar Atık Su Arıtım Tesisleri ve Deniz Boşaltma Kolektörleri	26	Arab Fonu (AFESD)	Tem.10
Kesrwan Atık Su Arıtım Tesisleri ve Deniz Boşaltma Kolektörleri	90	Avrupa Yatırım Bankası	Mar.11
Dora Atık Su Arıtım Tesisleri ve Deniz Boşaltma Kolektörleri	78	Avrupa Yatırım Bankası	Kas.10
Sur Atık Su Arıtım Tesisleri ve Deniz Boşaltma Kolektörleri	65	Avrupa Yatırım Bankası	Ağu.09
Qobbayet-Biri Atık Su Arıtım Tesisleri ve Deniz Boşaltma Kolektörleri	22	İslam Kalkınma Bankası	Eyl.11
Bakhum-Deniyeh Atık Su Arıtım Tesisleri ve Deniz Boşaltma kolektörleri	19	İtalya (Protokol)	Ara.11
Labweh Atık Su Arıtım Tesisleri ve Ağı	40	İtalya (Protokol)	Şub.10
Anjar-Chtoura Atık Su Arıtım Tesisleri ve Ağı	41	İtalya (Protokol)	Ara.10

Bugüne kadar STFA Enerji Telekomünikasyon Sanayi ve Ticaret A.Ş. Lübnan Hidrolik ve Elektrik Kaynakları Bakanlığı adına CDR tarafından ihale edilen 21 milyon Dolarlık enerji nakil sisteminin geliştirilmesi, (Deir Nbouh - Ksara arası, Havai Yüksek Gerilim Nakil Hattının Genişletilmesi) projesi işini almıştır.

STFA Deniz İnşaatı İnşaat San. ve Tic. A.Ş. Lübnan'da ikinci ihalesini 2003 yılı Nisan ayında kazanmıştır. Sayda atıksu arıtma tesisinin denize boşaltımı ile ilgili projenin maliyeti 10,3 milyon dolardır.

2002 yılında ÖZDİL Enerji Taahhüt, Ticaret ve Sanayi A.Ş. firması 5,9 milyon dolar tutarında bir enerji nakil projesini kazanmıştır.

Kutay Grup İnşaat TİKA tarafından Lübnan'a hibe olunan Türk Trauma ve Rehabilitasyon Merkezi yapımına Haziran 2009 tarihinde başlamıştır. Kasım 2010'da Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımı ile hizmete açılmıştır.

En son, Şükrü Uzun İnşaat Mühendisi de CDR tarafından ihale olunan Kuzey Lübnan'daki Lübnan Üniversite Kampusu inşaatına Aralık 2009 tarihinde başlamıştır.

Türk inşaat ve müteahhitlik firmalarından STFA Enerji Telekomünikasyon Sanayi ve Ticaret A.Ş. Lübnan Kalkınma ve Yeniden İmar Konseyince ihale edilen 20 milyon dolar tutarındaki enerji nakil sisteminin geliştirilmesi (Deir Nbouh - Ksara arası, Havai Hat Güç İletim Sisteminin Genişletilmesi) projesini 2001 yılında tamamlamıştır. Özdil Enerji firması ise "Altı Ülke Enterkonneksiyonu" kapsamında, Bekaa Vadisi ile Suriye'deki enerji hatlarının yapımı projesini tamamlamıştır. 2012 yılı sonuna kadar Türk firmalarının Lübnan'da üstlendikleri projelerin toplam sayısı 9, toplam bedeli 347 milyon dolar olmuştur.

İkili Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

- Lübnan'ın halihazırda Suriye, Ürdün, BAE, Mısır gibi Arap ülkeleri ile Serbest Ticaret Anlaşmaları ve AB ile yürürlüğe giren Ortaklık Anlaşması bulunmaktadır. Bu çerçevede Türkiye ile Lübnan arasında imzalanacak olan Serbest Ticaret Anlaşması ikili ticaretin artırılmasının yanı sıra Lübnan'da Türk firmalarının yatırımlarının önünü açacaktır.
- **Yatırım;** yukarıda belirtilen hukuki çerçevenin tamamlanması ile başta deri, ayakkabı, tekstil, hazır giyim, ilaç olmak üzere çeşitli alanlarda yatırım imkanları söz konusudur. Bu yatırımlarda iç pazarın ötesinde Lübnan'ın iyi ekonomik ilişkiler içinde olduğu Irak, Körfez ve Afrika ülkelerine ihracat imkanı sağlayacaktır. Ayrıca, ilaç, elektrikli ev aletleri, otomotiv, inşaat malzemeleri diğer önemli ticari ve sınai işbirliği kalemleridir.
- **Müteahhitlik;** Lübnan'da yol ve bina inşaatı, enerji nakil hatları yapımı, şehir elektrifikasyonu, enerji santrali yapımı, havaalanı, hastahane ve okul inşaatı, içme suyu şebekesi yapımı, telekomünikasyon alanlarında önemli inşaat işlerinin olması ve tüm bunların finansmanı için Dünya Bankası, İKB, Arap Fonu, Kuveyt Fonu ve Suudi Fonlarından önemli ölçüde destek alınması itibariyle bu konuda işbirliğinin geliştirilmesi yönünde bir mekanizma oluşturulabilir. Örneğin bu alanda yetkili Lübnan İmar ve Kalkınma Konseyi (Council for Development & Reconstruction) ile Türkiye'de ilgili kamu kuruluşlarının yer alacağı ortak bir komite oluşturulabilir.

- **Turizm;** Lübnan'ın yakınlığı ve ucuzluğu gözönüne alındığında turizm alanında da önemli bir işbirliği potansiyeli olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda iki ülke seyahat acentaları arasında işbirliğini teşvik üzere Türk – Lübnan İş Konseyi, TURSAB üyesi bazı seyahat acentalarından oluşan bir heyet ile birlikte 24-27 Mart 2010 tarihlerinde Lübnan'a bir ziyaret düzenlemiştir. Vizelerin karşılıklı olarak kaldırılmasıyla turizm ilişkiler canlanmış ancak Lübnan'daki bazı saldırılar ve Suriye'deki olumsuz gelişmeler nedeniyle Türkiye'den Lübnan'a giden turistlerde azalma yaşanmıştır.

Lübnan'dan Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı (x1000 Kişi)

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
41.1	36.0	45.4	53.9	71.8	134.6	137.1	113.1

Kaynak: TURSAB

Vize Uygulamaları

Türkiye ve Lübnan arasında vizeler karşılıklı olarak kaldırılmıştır.

- **Ulaştırma;** Lübnanlıların Tokyo, Pekin, Hong Kong gibi Uzak Doğu'daki bazı noktalara Batı Avrupa'dan bağlantı yaparak yolculuk yaptıkları dikkate alındığında THY'nın da bu noktalara uçuşlarını tanıtarak birçok Lübnanlı yolcuyu çekmesi mümkün görülmektedir. Ayrıca, Mersin ve İzmir'den Beyrut'a hızlı feribot seferleri başlatılmasında da yarar görülmektedir.
- **Bankacılık;** Lübnan'ın Bölgenin bankacılık merkezi olduğu, göz önüne alındığında, Türk bankalarının Lübnan'da şube açmaları mümkündür.

ÜST DÜZEY ZİYARETLER

Türkiye'den Lübnan'a

Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan	3 Ocak 2007
Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan	25 Mayıs 2008
Dışişleri Bakanı Sayın Ali Babacan	19 Ekim 2007
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Bülent Arınç	6 Mayıs 2009
Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu	30-31 Temmuz 2009

Lübnan'dan Türkiye'ye

Dışişleri Bakanı Sayın Can Ubeyd	11 Nisan 2004
Başbakan Sayın Rafiq Hariri	13 Mayıs 2004
Başbakan Sayın Fuad Sinyora	3 - 4 Kasım 2008
Meclis Başkanı Sayın Nabih Berri	14 Ocak 2009
Cumhurbaşkanı Sayın Michel Sleiman	21-22 Nisan 2009
Başbakan Sayın Saad Hariri	10 -12 Ocak 2010

TÜRK-LÜBNAN İŞ KONSEYİ

- **Kuruluş Yılı:** 2002
- **İş Konseyi Başkanı:** Mehmet Habbab, Delta Petrol A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı
- **İş Konseyi Eşbaşkanı:** Wagih Bizri, Sipes International Yönetim Kurulu Başkanı
- **Muhatap Kuruluş:** Lübnan Ekonomik Forumu

1988 yılında Türkiye'nin yabancı ülkeler ve uluslararası topluluklarla olan ekonomik, ticari, sınai ve mali ilişkilerini izlemek, bu ilişkilerin kurulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulan Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), bu amaca ulaşmak için sınai işbirliği başta olmak üzere dış ticaret ağının genişletilmesi ve hizmet sektörlerinin yurtdışına açılması gibi iş dünyasına yeni pazar olanakları sağlayacak hedeflere yönelmektedir.

DEİK iki taraflı İş Konseyleri aracılığı ile faaliyet göstermekte olup, bünyesinde yer alan İş Konseyleri yabancı muhatap kuruluşlarla imzalanan işbirliği anlaşmaları ile kurulmakta ve muhatap İş Konseyi firmalara ticaret ve sanayi sektörlerinde işbirliği olanakları konusunda etkin takip ve bilgi akışı imkanı sağlamaktadır. DEİK çatısı altında Amerika, Avrupa, Afrika, Asya Pasifik, Ortadoğu ve Körfez Bölgelerinde olmak üzere 84 İş Konseyi barındırmaktadır ve Türk-Lübnan İş Konseyi DEİK/Türk-Ortadoğu İş Konseyleri bünyesinde çalışmalarına devam etmektedir.

2002 yılında kurulan Türk-Lübnan İş Konseyi ülke pazarının yanı sıra diğer Arap ülkeleri ile Afrika ülkelerine geçiş için stratejik önemde bir konuma sahip olan Lübnan ile ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. İş Konseyi, ayrıca yerel üretimi fazla olmayan ve sanayileşmeye hız veren ülkede Türk işadamlarının teknoloji transferi ve Lübnanlı firmalar ile ortak üretim yapmalarını teşvik etmeyi hedeflemektedir. Diğer yandan, sivil savaş sonrası yeniden yapılanma dönemine giren ülkede Türk firmalarının açılan ihalelerde daha fazla pay almaları yönünde çalışmalar yapmaktadır.

Türk-Lübnan İş Konseyi zamanın Lübnan Başbakanı Sayın Rafiq Hariri'nin Türkiye ziyareti vesilesiyle 13 Mayıs 2004 tarihinde bir öğle yemeği düzenlemiştir. İş Konseyi, dönemin Başbakanı Sayın Fuad Sinyora'nın 3 – 4 Kasım 2008 tarihlerinde Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmi ziyaret çerçevesinde bir çalışma yemeği organize etmiştir. Türk-Lübnan İş Konseyi Lübnan Başbakanı Sayın Saad Hariri'nin Türkiye ziyareti vesilesiyle Konuk Başbakan onuruna önde gelen Türk ve Lübnanlı işadamlarının katılımıyla 12 Ocak

2010 tarihinde bir çalışma yemeği düzenlemiştir. İş Konseyi ayrıca, 21-24 Mart 2010 tarihlerinde ülkemizde resmi temaslarda bulunan Lübnan Ulusal Meclis Başkanı Sayın Nabih Berry ve beraberindeki Lübnanlı işadamlarını Türk iş dünyası ile bir araya getirmiştir. İki ülke seyahat acentaları arasında işbirliğini teşvik etmek üzere de Türk-Lübnan İş Konseyi, TURSAB üyesi bazı seyahat acentalarından oluşan bir heyet ile birlikte 24-27 Mart 2010 tarihlerinde Lübnan'a bir ziyaret düzenlemiştir. 19-20 Nisan 2010 tarihlerinde Beyrut'ta 50 kişilik Türk işadamları heyetinin katılımıyla 'Türkiye-Lübnan Ekonomi Forumu' gerçekleştirilmiştir.

Faydalı İnternet Adresleri

Merkez Bankası

<http://www.bdl.gov.lb>

Maliye Bakanlığı

<http://www.finance.gov.lb>

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı

<http://www.economy.gov.lb>

Yatırım Geliştirme Müdürlüğü

<http://www.idal.com.lb>

Beyrut Borsası

<http://www.bse.com.lb>

Beyrut Sanayi ve Ticaret Odası

<http://www.ccib.org.lb>

Kalkınma ve Yeniden Yapılandırma Konseyi

<http://www.cdr.gov.lb/>

Lübnan Gümrük Konseyi

<http://www.customs.gov.lb>

T.C. Beyrut Büyükelçiliği

Adres : RABIEH, ZONE 2, 1st STREET, NO: 12 METN, LEBANON

Posta Adresi : AMBASSADE DE TURQUIE B.P. 70-666 ANTELİAS/LİBAN veya
RABIEH ZONE-II STREET III CHUKRI CHAMMAS AVENUE TOUBI
BUILDING, BEHIND THE MUNICIPALITY OF RABIEH

Telefon : 00 961-4 52 09 29 ; 00 961-4 40 67 76

Fax : 00 961-4 40 75 57

İnternet Adresi : <http://www.turkishembassy.org.lb>

E-posta : trbebeyr@intracom.net.lb

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx) E-mail: info@deik.org.tr

Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı:

İcra Kurulu Başkanı:

Genel Sekreter:

M. Rifat Hisarcıklıoğlu

Rona Yırcalı

Bahri Can Çalıcıoğlu